

ROBINSON IN DUIVENDRECHT

(Philip Hoorne)

Onno Kusters - De grote verdwijntruc
Uitgeverij Contact, Amsterdam/Antwerpen, 2007
64 p. / € 16,90

De eerste bundel van Onno Kusters heette *Callahan en andere gedaanten*. Callahan is ‘Dirty’ Harry Callahan, een keiharde politieagent aan wie Clint Eastwood in vijf films gestalte gaf. Ik hoorde Onno Kusters uit die bundel voorlezen tijdens de afsluitende poëziemanifestatie van *Dichters in de Prinsentuin* in de zomer van 2005. Niet toevallig kwam hij net na de pauze. Terwijl iedereen gulzig de dorst leste, installeerde Kusters een projector en diascherm waarop hij tijdens zijn voordracht *stills* uit de Callahan-films vertoonde. Mijn aanvankelijke scepsis om zoveel uitsloerij – gedichten worden van dit soort gehannes meestal niet sterker – verdween toen bleek dat woord en beeld elkaar uitstekend aanvulden en in evenwicht hielden. Ik moest hard lachen om de passages waarin Kusters met amper enkele streepjes poëzie de keiharde *cop* een beetje ridiculiseerde.

Onno Kusters is dichter, doelman, docent, tekstschrijver en vertaler. Vooral dat ‘doelman’ duikt in elk interview en artikel op. Ik weet niet of hij nog heeft, las ergens dat hij door een schouderblessure zijn handschoenen heeft moeten opbergen. Kusters schrijft veel en vaak over mannen. Misschien zitten zijn jaren in de typische mannensport die voetbal is daar voor iets tussen. De Callahan uit de eerste bundel heet nu Robinson. Robinson is de naam van de zonderlinge antiheld uit een aantal gedichten van de Amerikaanse dichter Weldon Kees, die in 1955 op 41-jarige leeftijd op mysterieuze wijze verdween. Zijn auto werd gevonden nabij de Golden Gate Bridge in San Francisco, maar zijn lichaam bleef spoorloos, zodat de voor de hand liggende hypothese van zelfmoord nooit kon worden bevestigd. Kees verdween middels een grote verdwijntruc, maar Robinson leeft voort. De Engels dichter Simon Armitage was zo onder de indruk van die Robinson-gedichten dat hij aan het begin van de jaren negentig de figuur in zijn eigen dichtwerk introduceerde. Van Amerika over Engeland verhuist Robinson nu naar Nederland waar Onno Kusters hem onderdak biedt in deze bundel. Hij doet dat op twee manieren. Eén: op het einde van de bundel staan enkele vertalingen van gedichten van Kees en van Armitage; twee: in de cyclus met de prachtige titel *Lappen bij regen is gevaarlijk en zinloos* – is Kusters’ eigen Robinson verworden tot een glazenwasser die zich hoog op zijn ladder *on top of the world* waant. In het gedicht *De opname* staat hij tweehoog oog in oog met zijn schepper.

De opname

*In balans, de linkerhand aan de boom
naar de hemel, zijn rechter- omklemt er
zijn inzetter, het linkerbeen een glijbaan
in het niets, zijn rechter- verankerd
aan de middelste sport*

*Lange halen, Robinson die het venster streeft
dat tweehoog in de gevel staat.
Een wit, dun schuimspoor hangt even
stil tegen het glas, begint dan langzaam
tranen te trekken (een film van water);*

daar verdwijnt de sponslat in zijn gordel

*en verplaatst hij met een elfensprong
zijn vlieggewicht, de kolossaal, trekt
zijn wisser en wist het witte zweet
van het glas in snelle halen.*

*Wij kijken elkaar aan, hij met een grijs
die zijn verbeten kop verzacht,
en ik met een herkenbare en toch
mysterieuze trek om de weke mond
(een film van doek); en joviaal, oude vrienden*

*die elkaar, uit het oog verloren geliefden,
na jaren weer in de armen vallen
onder het gejuich van de snelweg, hier
in de oksel van de A10, licht
en suburbaan ingebed (een film van glas),*

*zwaaien we even naar elkaar, hij
met een verse sigaar tussen zijn polsdikke vingers,
ik met mijn pen en papier,
body en builder, vis en tegennis aan weers-
zijden van deze film van rook.*

De gedichten van Onno Kusters zijn meestal lang. Het is duidelijk: deze jongen houdt niet van schrappen. De woorden waaieren uit, maar de dichter houdt ze in toom. De beeldspraak is sober maar mooi. Kusters schrijft veel regels die beklijven, niet zelden gekruid met een snufje droge humor, zoals de aanhef van het gedicht *CV (Bijlage)*:

*Hij is de lijfwacht van Al Gore.
Hij heeft hele grote schoenen aan
en een oortje in zijn oor.*

...

en verder:

...

*Hij volgt zijn man waar hij ook gaat,
springt zonder moeite met hem mee,
liften in, trappen op, vliegtuigen uit,*

*maar ontstaat pas waar deze zich – om-
kleedt? Is dat het woord?*

*Hij is geen schim van zichzelf,
dat is zijn lichaam.*

...

De lijfwacht van de klimaatgoeroe is veel meer dan alleen maar lijfwacht. Hij is ook de vierde doelman van de wereld. Al snel blijkt dat het hier gaat om een man (al dan niet afgesplitst in meerdere exemplaren) met een flinke dosis fantasie. Wie droomde er als kind niet van om later iets stoers, genre bodyguard, te zijn, of die ene verafgoodde voetballer naar de kroon te steken. Kind zijn duurt soms een leven lang en daar is niks mis mee. Het is aannemelijk dat de 'hij' in dit gedicht de dichter/doelman is, die droomt (of droomde, gezien zijn schouderblessure en de 44 lentes op de teller) van een schitterende carrière onder de lat. Maar vooralsnog is hij de vierde doelman. Wie het spelletje kent, weet dat de vierde doelman niet op het veld staat, niet op de bank zit, zelfs niet tot de kern behoort. Naar grote toernooien

mogen landenteams maar drie doelmannen meenemen. ‘De vierde doelman van de wereld’: het is een zinnetje waarin de triestheid om dat ‘vierde’ de vreugde van die ‘wereld’ veelvuldig overtreft. Hommeles met de vrouw, ook dat nog, die liever niet met zo’n loser getrouwd wil zijn, en dan, als hilarische uitsmijter, de reservereservereservekeeper, plat op zijn gat op de bank, die er met zijn reuzenhandschoenen – ‘je weet maar nooit waar je in moet vallen’ klinkt het hoopvol – niet in slaagt de knopjes van de afstandsbediening in te drukken.

...

*Hij is de vierde doelman van de wereld.
Zit hij dan, thuis op de bank,
ingetapet, afgetraind, uitgerust,
gesponsord en wel, je weet maar nooit
waar je in moet vallen –
Nikeslippers, Reeboksokken,
Masitabroek en Pumashirt,
scheenbeschermers van Hyundai.*

*Zijn water is van Gatorade, zijn kicksen staan ingevet klaar,
zwarte Adidasen (er zit een streepje los,
ziet hij nu – hij is de vierde doelman
van de wereld).*

*Zijn vrouw wil niet getrouwd zijn met de vierde
doelman van de wereld.
De tv staat op Talpa.*

*In zijn reservereservereserverol
houdt hij dan wel
de afstandsbediening gericht,
maar weet deze niet te bedienen
(handschoenen Uhlsports verstevigd met walvisbaleinen).*

...

Iets over Onno Kusters’ subtiele humor en zijn onbetwist métier. Ik neem die twee samen, omdat het ene meestal het andere impliceert. In het gedicht *Meneer Abbas is de baas (Odes)* heet een verantwoord muziekje voor in de auto fijntjes ‘Nirvana maar dan unplugged’. Ik durf te wedden dat Kusters die hele *unplugged*-scène maar niks vindt. Snoeiharde groepen die, omwille van een door mannen in strakke pakken bedacht *format*, op Spaanse gitaren tokkelen, met een select publiekje in een kampvuurkringetje eromheen, is een nogal fake bedoening. In hetzelfde gedicht keren de mannen van Meneer Abbas, een garagehouder, terug ‘naar het Mekka van hun gesluerde eega’s en dochters’. Een extract uit een ander gedicht: ‘[...] Je had een baard / van zeven haren en je droeg een zwart pak met, / fout, vriend, witte sokken. Staat tegenover / dat je grauwig zag & lachte voor de zekerheid.’ Hedendaagse muziek, jongerenzenders, de multiculturele samenleving, mode en schoonheid... Onno Kusters is een op en top moderne dichter, die zijn ogen en oren wijd open houdt voor wat er om hem heen gebeurt.

Het gedicht *Ontdekker vermist (De rollen omgekeerd)* gaat over de Duitse bergwandelaar Helmut Simon, de ontdekker van Ötzi (de ijsmummie die in 1991 in de Tiroolse Alpen werd gevonden), die zelf in een ravijn stortte en er later levenloos werd uitgehaald. Kusters haalde zijn inspiratie uit een krantenbericht over dit ongeval. Ongetwijfeld zag hij er meteen de weliswaar zwarte humor van in. Poëzie opwekken door zich te laten prikkelen is een beproefde werkwijze van deze dichter. Of zoals hij in een interview verklaart: “Dit is mijn

poëzie: de wereld biedt een aanleiding [...] die ik gebruik, misbruik, om een verhaal te vertellen dat zich loszingt van de aanleiding, een eigen weg inslaat, zich over mijn eigen bestaan schrijft: waar ik, of een ik dat op mij lijkt, uiteindelijk mee samen val, of valt.”

In deze bundel staat een woordsudoku. Volgens de website van de uitgever, waar het raster ook staat afgebeeld, is dit een nieuw fenomeen. De eerste vijf inzenders met de juiste oplossing konden een gesigneerd exemplaar van *De grote verdwijnruc* winnen. Ik begrijp dat dichters zich in het huidige, totaal versnipperd poëzielandschap op alle mogelijke manieren trachten te profileren – ander voorbeeld: op Gedichtendag 2007 heeft Kosters zichzelf uitgeroepen tot dorpsdichter van Duivendrecht, of zoals hij het zelf noemt: Dichter des Duivendrechts – maar helaas voor de sympathieke Onno behoor ik tot dat deel van de mensheid die kruiswoordraadsels en andere puzzels in kranten, tijdschriften, en nu dus ook in dichtbundels, onaangeroerd laat. De woordsudoku voegt wat mij betreft niks extra toe aan dit boek. Onno Kosters heeft dit soort ongein niet nodig. Hij is een prima dichter, punt aan de lijn.

Het beste gedicht van de bundel staat afgezonderd helemaal voorin. Het is gebald en onderscheidt zich daarmee van de meeste andere gedichten. De breedschrijverij van Kosters vind ik niet problematisch, dat vermeldde ik al, maar in het titelloze openingsgedicht staat er geen woord te veel of te weinig. Het gedicht gaat over wat je ziet en niet ziet, wat je verwachtte te zien en wat er daadwerkelijk is, en de verwarring die dit met zich meebrengt.

*Hier is de grote verdwijnruc:
kijk naar de vrouw in de kluis,
de deur staat nog aan
en kijk naar de man met die deur
in zijn hand,*

*die hij sluit.
Zie zijn vuist, proef de rook, ruik het kruit.*

*Speel mee zonder spoor van begrip of van greep
op de machinerie.
Houdini de Tweede op de rand van zijn bed,
hoofd in handen – niet zijn eigen.
(Hoofd. Handen.)*

*Een man met een cape en een staf
doet of het niets is.*

*En zij, zij is weg. Opgedaan.. Kijk,
kijk zijn vuist,
die hij opent:
in het holst van zijn hand jouw oog.*